

belavsnitt. Det är i mitt tycke sparsamt med kapitel- och versangivelser och rubrikerna kan inte alltid självklart förknippas med den aktuella texten. Det underlättar dock om läsaren har någorlunda kunskap om ungefär var i evangeliet en viss berättelse är placerad. Om jag till exempel letar efter liknelsen om den förlorade sonen så behöver jag veta att den återfinns inom avsnittet ”Jesus på väg till Jerusalem”, vilket omfattar tio evangeliekapitel. Här hittas liknelsen sedan under den relativt allmänna underrubriken ”Jesus och syndare”. Om jag letar efter berättelsen om den lame mannen i Kafarnaum, så hittar jag den under rubriken ”Två botanden” i avsnittet ”Jesus i Galiléen”.

Sammanfattningsvis vill jag betona att jag är mycket glad över att det äntligen finns en svenskspråkig Lukaskommentar att hänvisa till för den bibelläsare som vill fördjupa sin kunskap och som föredrar att läsa på svenska. Thörn har ägnat många år åt att själv fördjupa sig i och fascinerats över det lukanska verket och det lyser igenom i kommentaren, som jag förstår hade kunnat bli mycket mer omfattande än vad den nu är. Jag anar att en hel del har skurits bort för att det skulle rymmas inom nuvarande sidantal och det gör mig nyfiken på vad mer Thörn har att förmedla.

*Lisa Buratti
Doktorand, Lund*

Elisabeth Tveito Johnsen. *Gudstjänster med konfirmanter: En praktisk-teologisk dybdestudie med teoretisk bredd*. Oslo: IKO-Forlaget. 2017. 244 s.

Boken *Gudstjänster med konfirmanter: En praktisk-teologisk dybdestudie med teoretisk bredd* har ett tvådelat syfte: den vill presentera ett forskningsprojekt som på flera olika sätt valt att fokusera gudstjänst och den vill ge studenter en introduktion till kvalitativ forskning och metod. De medverkande forskarna är verksamma inom praktisk teologi

på den teologiska fakulteten vid Oslo universitet.

Studien har inspirerats av en stor europeisk studie, ”Confirmation Work in Europe”, där Norge var ett av sju exempel. Den europeiska studiens kvantitativa resultat visar att konfirmander i de flesta fall är mer negativt inställda till gudstjänsten efter konfirmationsläsningen jämfört med före det att konfirmationsläsningen påbörjades. Den europeiska studien visar därtill att de konfirmander som är mest nöjda är de som själva fått vara med och planera och genomföra gudstjänsten. Den europeiska studien visar samtidigt att det endast är ett fåtal konfirmander som får möjlighet att både planera och delta i gudstjänstens genomförande. Forskarna i projektet ville mot denna bakgrund undersöka de sammanhang där konfirmanderna beskriver positiva erfarenheter och dra lärdom av deras exempel.

De gudstjänster som står i fokus för den redovisade studien beskrivs som ”vanliga”, i den meningen att de liknar gudstjänster som delas i flertalet norska församlingar en söndag klockan elva. Men gudstjänsterna beskrivs samtidigt som ”ovanliga” eftersom konfirmanderna i de utvalda församlingarna är ovanligt nöjda med gudstjänstens gestaltning. I fokus för studien står tre olika församlingar. Man har besökt en gudstjänst i respektive församling, men vid tre sinsemellan olika söndagar under kyrkoåret.

Två forskningsfrågor har utgjort utgångspunkt för studien: frågan om gudstjänstens utformning har betydelse för konfirmandernas upplevelse av gudstjänsten, samt om det finns något samband mellan hur konfirmanderna förbereds och deltar under gudstjänsten och hur de upplever densamma. De olika forskarna har undersökt samma empiriska material men med utgångspunkt i olika teoretiska perspektiv.

Elisabeth Tveito Johnsen tar sin utgångspunkt i aktivitetsteori så som den utvecklats av Yrjö Engeström. I detta perspektiv visar Tveito Johnsen hur de tre gudstjänsterna ger exempel på sinsemellan olika ”objekt” vilket

får till följd att konfirmander som deltar, i de tre sinsemellan olika gudstjänsterna, får helt olika erfarenheter av gudstjänst såväl som av innebörden i att vara församling.

Sivert Angel betraktar i sin delstudie predikningarna som en händelse mellan predikanten, konfirmanden och bibeltextern. I boken presenteras analysen av predikningarnas "relationella retorik", med ett intresse för talarens rörelser, röst användning och de andra aktörer som samtidigt finns i rummet.

Merete Thomassen har undersökt hur konfirmanderna själva upplever att vara ministranter i gudstjänsten. Thomassen tar bland annat sin utgångspunkt i Geir Hellemos definition av liturgisk delaktighet. Hon frågar sig om konfirmanderna upplever sig vara en del av den gemensamma liturgiska gestaltningen eller om de främst upplever sin medverkan som en individuell prestation. Utifrån sin analys menar Thomassen att ministranttjänsten kan fungera som en fristad i en värld som många gånger kräver ungdomarnas individuella prestationer.

Gunnfrid Ljones Øierud har undersökt i vilken grad och på vilket sätt "gudstjänst-kommunikationen" kan uppfattas "passa" konfirmanderna eller ej. Ljones Øierud tar sin teoretiska utgångspunkt i Umberto Ecos begrepp och teoribildning och föreställningen att deltagarroller skapas genom kommunikation. Hon konstaterar att gudstjänsten utgör en komplex kommunikationshändelse och är utpräglad multimodal. Delstudien visar att förutsättningarna för att konfirmanderna ska förstå det som sker i en gudstjänst, inte är de bästa. En orsak till detta menar Ljones Øierud är att de livsfrågor som adresseras i gudstjänsten förutsätter språklig kunskap och en kunskap om kristen praktik som inte är så utbredd bland 14-åringar.

Halvard Johannessen presenterar i boken sin undersökning av hur gudstjänstledarens intentioner och handlingar bidrar till att gestalta erfarenheter av det heliga. Han visar hur det "heliga" konstitueras på tre olika sätt i de tre gudstjänsterna. Johannessen konstaterar att definitionen av det "heliga" som en

avgränsning mot det mindre betydelsefulla, inte behöver innebära att det heliga avgränsar mot det vardagliga.

De olika delstudierna landar i en gemensam argumentation för en mångfald av gudstjänster. Författarna menar att det är först genom att utmana egna och tidigare ideal som en utveckling kan ske, vilken i sin tur möjliggör mer positiva gudstjänstupplevelser bland konfirmander.

Sett i ett pedagogiskt perspektiv är projektets båda inledande frågor svåra att besvara nekande och studiens samlade resultat inte heller särskilt oväntat. Samtidigt bidrar delstudierna genom sina olika teoretiska ingångar, till ett begreppsliggörande av de betydelser gudstjänstens förberedande arbete och genomförande har för konfirmandernas gudstjänsterfarenhet. Ambitionen att presentera forskningsresultat och samtidigt skriva fram en metodbok är vällovligt men gör i vissa delar bokens fokus oklart. Som kurslitteratur är jag samtidigt övertygad om att boken kan bidra till en förståelse för att olika teoretiska ingångar kommer att påverka analys och resultat. Boken kommer därtill finna en läskrets bland de många församlingsmedarbetare, som vill inspireras i arbetet för att möjliggöra en gudstjänst som unga människor längtar till, också efter konfirmationsläsningen.

Caroline Gustavsson
Docent, Stockholm

Tom Wright. *Dagen då revolutionen började: Jesus korsfästelse är mer omvälvande än vi någonsin förstätt*. Örebro: Libris. 2017. 570 s.

På baksidan av den bok som här ska recenserar finns en text där Tom Wright kallas för "den kanske viktigaste evangelikala bibelforskaren" i dag, och detta stämmer förstås. Tom, eller N.T., Wright har flera decenniers inflytelserik forskning bakom sig men främst består kanske hans "viktighet" i det faktum att han alltid varit lika mycket teolog och